

MAGYARORSZÁG DIÓHÉJBAN

Kocsis Károly

Fekvés: Magyarország a Kárpát-medencében, Közép-Európa délkeleti szegletében, a keleti hosszúság 16° 05'-e és 22° 58'-e, valamint az északi szélesség 45° 48'-e és 48° 35'-e között helyezkedik el, csaknem egyenlő távolságra az Egyenlítőtől és az Északi-sarktól. Az országnak nincs tengerpartja. A legközelebbi tengeri kikötő, az Adriai-tenger partján fekvő Fiume (Rijeka) Budapeستől légvonalban 420 km-re fekszik. Európán belüli központi fekvésének köszönhetően az ország területe az óceáni, a kontinentális és a mediterrán légtömegek küzdőtere.

Terület, kiterjedés: az állam területe 93 023 km², kiterjedése kelet–nyugati irányban 528 km, észak–déli irányban 268 km. A legkeletebbi településén, a szatmári Garbolcon a nap 27 perccel hamarabb kel fel, mint a legnyugatabbi Vas megyei Felsőszölnök fölött. A mai államterület legészakabbi pontja az abaúji Füzérhez tartozó Lászlótanya közelében, a legdélebbi a baranyai Beremend határában található. Magyarország területe nagyságát tekintve Földünk országainak közepmezőnyében (a 108. helyen) található, mérete Dél-Koreához és Portugáliához hasonló.

Határok: a magyar állam mai határai lényegében az Osztrák–Magyar Monarchia széthullását követően, a történelmi magyar államterületet szétdaraboló trianoni békediktátum (Versailles, 1920. június 4.) kö-

vetkezéiben jöttek létre. Ma a magyar államhatár hossza 2246 km, az alábbi megoszlásban: Szlovákia – 679 km, Ukrajna – 137 km, Románia – 453 km, Szerbia – 164 km, Horvátország – 355 km, Szlovénia – 102 km és Ausztria – 356 km.

Közigazgatás: Magyarország területe 1950 óta 19 vármegyére és a fővárosra (Budapest) tagolódik, amelyeket 2018 óta 8 tervezési-statisztikai régióba is besoroltak **1**. A vármegyéken jelenleg 174 járás, Budapesten 23 kerület osztozik. A vármegyék, járások területén 3154 települési önkormányzat található, melyek közül 25 számít megyei jogú városnak, 322 egyéb városnak, 130 nagyközségnek és 2677 községnek. A vármegyék a magyar közigazgatási területfelosztás évezredes egységei, bár feladatuk, szervezetük és területi kiterjedésük Szent István kora óta többször megváltozott. Számuk a történelmi államterület feldarabolása óta folyamatosan csökkent (1918: 71, 1930: 25, 1950: 19).

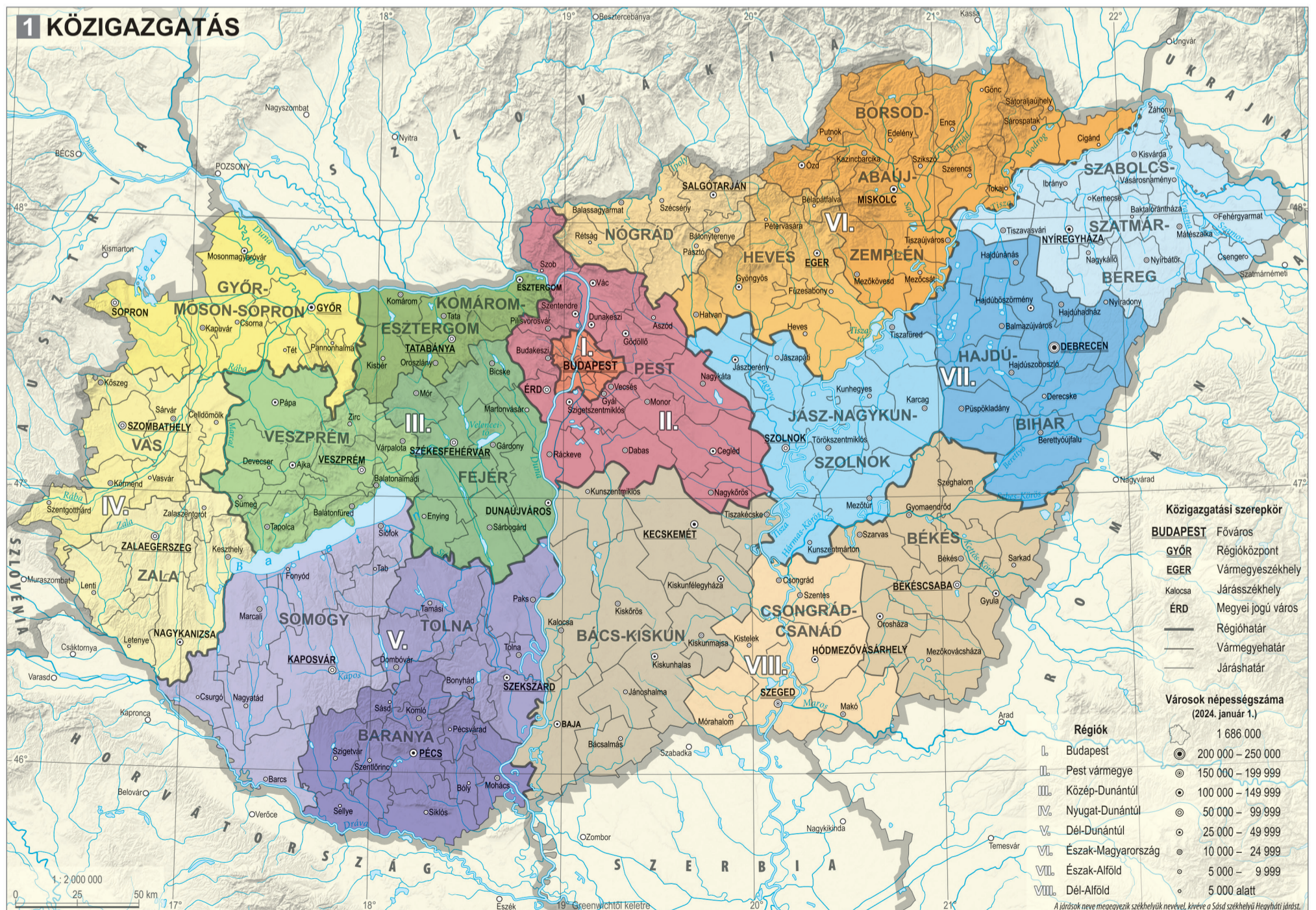
Népesség: az ország mai területén 2024. január 1-jén 9,58 millió lakos élt, ami 103 fő/km²-es népsűrűséget jelentett. Ez a népességszám (amely nagyságrendileg hasonló Izraeléhez és Belaruszéhoz) a nemzetközi mezőnyben átlagosnak számít és Földünk országai között nagyság szerint a 96. helyet jelenti.

Település: az ország legnépesebb városa Budapest (2024. január 1-jén 1,69 millió lakos), amelyet nagy-

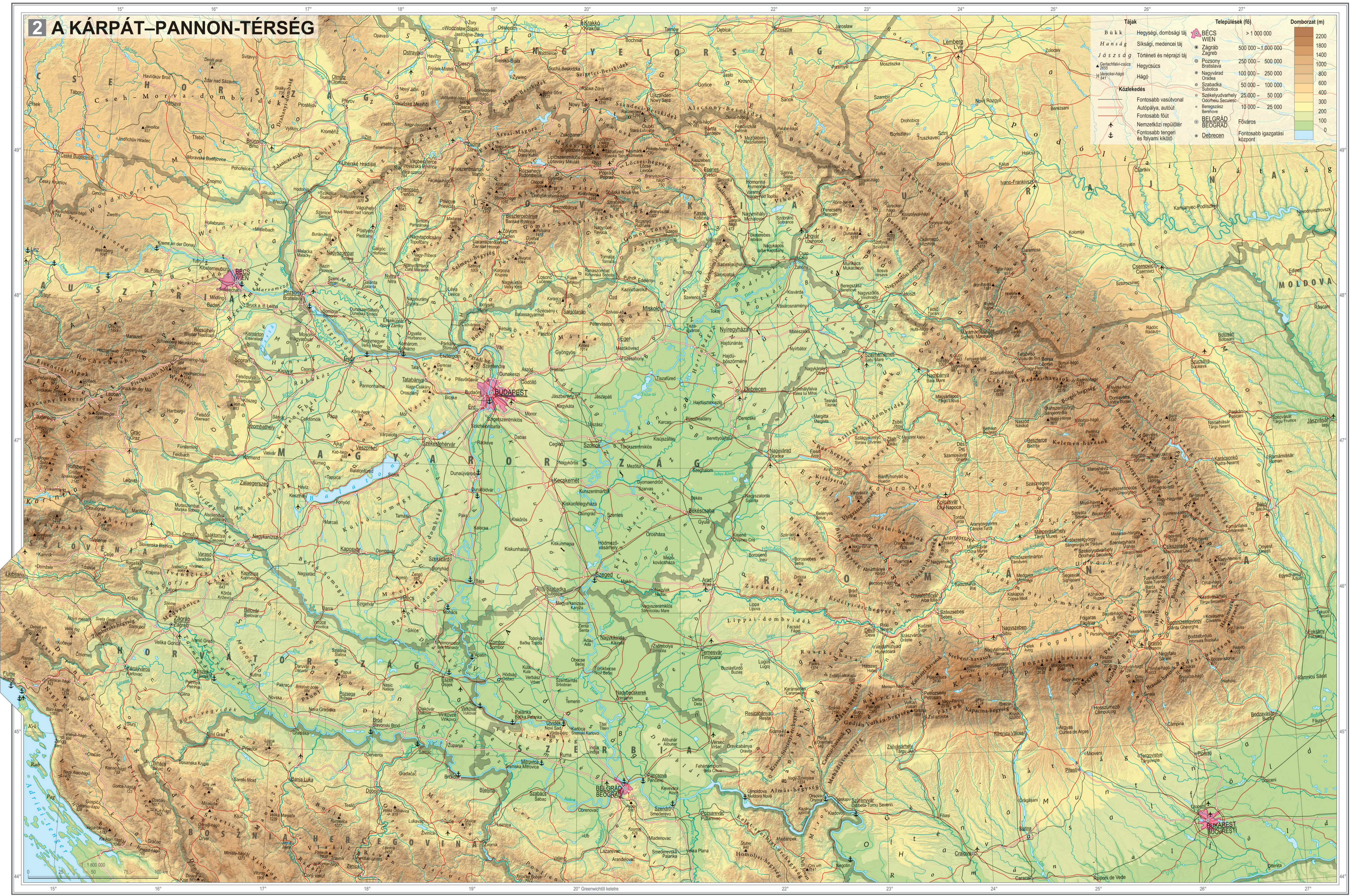
ság szerint az alábbi városok követnek (ezer főben): Debrecen (202), Szeged (158), Miskolc (143), Pécs (140), Győr (130), Nyíregyháza (115), Kecskemét (109). A középvárosok (25 000–100 000 lakos) száma 36, a kisvárosoké (10 000–25 000 lakos) 93. Az 1000 főnél kevesebb népességű falvak száma 1835.

Természeti környezet: Magyarország ma már uralkodóan alföldi országnak számít, hiszen jelenlegi területének 82,4%-a nem éri el a tengerszint feletti 200 m-es magasságot, 500 m fölé pedig csupán 0,6%-a emelkedik **2**. Az ország **legmagasabb pontja** (Kékes) a tengerszintjétől 1014 m-re, a **legalacsonyabb** (a Szegedhez tartozó Gyálarét területén) 76 m-re található. Az ország a Duna vízgyűjtő területéhez tartozik. A területére jutó **leghosszabb folyószakaszok:** Tisza (597 km), Duna (417 km), Rába (188 km) és Zagyva (179 km). Az ország **legnagyobb tavai** (km²-ben): Balaton (596), Fertő (87, teljes területe: 335) és a Velencei-tó (26).

Földhasználat: a kedvező természeti adottságoknak köszönhetően az ország területének 77,2%-a termőterület (ebből 44,9% szántó, 22,3% erdő, 8,5% gye). A terület több, mint egyötöde művelés alól kivettnek számít (pl. lakó- és gazdasági célú épületek, közlekedési felszínek, művelésre alkalmatlan, terméketlen területek).

2 A KÁRPÁT-PANNON-TÉRSÉG

Magyarország Nemzeti Atlasza (MNA)

www.nemzetiatlasz.hu

<i>Szerkesztőbizottság</i>
Kocsis Károly (elnök)
Klinghammer István (tiszteletbeli elnök), Nemerkenyi Zsombor (titkár),
Gercsák Gábor, Kincses Áron, Kovács Zoltán, Zentai László

<i>Kartográfiai Tanácsadó Bizottság</i>
Zentai László (elnök)
Bartos-Elekes Zsombor, Bottlik Zsolt, Buga László,
Gede Máttyás, Gercsák Gábor, Györffy János, Márton Máttyás,
Orosz László, Török Zsolt Győző, Ungvári Zsuzsanna

MNA Állam és nemzet kötet

<i>Kötetszerkesztők</i>
Kocsis Károly (főszerkesztő), Kovács Zoltán, Nemerkenyi Zsombor, Gercsák Gábor, Kincses Áron

<i>Fejezetszerkesztők</i>
Bába Iván, Borsos Balázs, Buga László, Győri Ferenc, Hajdú Zoltán, Halmai Péter, Hevesi Attila, Juhász Dezső, Kocsis Károly, Kovács Zoltán, Kulcsár Gabriella, Máttyás Szabolcs, Pál Viktor, Török Zsolt Győző, Várkonyi László

<i>Képszerkesztő</i>
Magyar Árpád

<i>Szakmai lektor</i>
Probáld Ferenc, Gercsák Gábor, Bereznay András (V. fejezet térképei)

<i>Nyelvi lektor</i>
Kálóczy Katalin, Gercsák Gábor

<i>Borítóterv</i>
Mezei Gáspár – HUN-REN CSFK Földrajztudományi Intézet, Kuti Ildikó – Civertan Bt.

<i>Arculatterv, tipográfia</i>
Kuti Ildikó – Civertan Bt.

<i>Sokszorosítás</i>
Keskeny és Társai 2001 Kft. keskeny nyomda.hu

<i>A kiadvány megjelenéséhez támogatást nyújtott:</i>
Magyarország Kormánya
HUN-REN, Magyar Kutatási Hálózat
Magyar Tudományos Akadémia

<i>A kötet szerkesztésének lezárása:</i> 2024. július 1.
--

<i>ISBN 978-963-9545-55-7</i> ö
ISBN 978-963-9545-69-4

MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA

ÁLLAM ÉS NEMZET

<i>Szerzők</i>
BÁBA IVÁN
BÁRTH M. JÁNOS
BARTOS-ELEKES ZSOMBOR
BENEDEK JÓZSEF
BICZÓ KRISZTINA
BOLLÓK ÁDÁM
BOROS LAJOS
BORSOS BALÁZS
BUGA LÁSZLÓ
CSÜLLÖG GÁBOR
FINTA ISTVÁN
FRISNYÁK SÁNDOR
GYŐRI FERENC
HAJDÚ ZOLTÁN
HALMAI PÉTER
HARDI TAMÁS
HEGEDŰS ÁBEL
HEVESI ATTILA
HONVÁRI JÁNOS
HORVÁTH FRIDERIKA
HUBAI LÁSZLÓ
JANKÓ ANNAMÁRIA
JUHÁSZ DEZSÓ
KITANICS MÁTÉ
KOVALCSIK TAMÁS
KRISKA OLIVÉR
KULCSÁR GABRIELLA
KVECK PÉTER

MARTON TIBOR
MASEK ZSÓFIA
MÁTYÁS SZABOLCS
MORVAI TÜNDE
NAGY MIKLÓS MIHÁLY
NEMERKÉNYI ZSOMBOR
OLÁH KRISZTINA
PÁL VIKTOR
PÁLNÉ KOVÁCS ILONA
PAP JÓZSEF
PAP NORBERT
REMÉNYI PÉTER
SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY KLÁRA
SOMLYÓDYNÉ PFEIL EDIT
TÖRÖK ZSOLT GYŐZŐ
TRINGLI ISTVÁN
UJVÁRY GÁBOR
VADÁL ILDIKÓ
VÁRKONYI LÁSZLÓ
ZAGYI NÁNDOR
ZENTAI LÁSZLÓ

CSÜLLÖG GÁBOR
DEMETER GÁBOR
†DOMANOVSKY GYÖRGY
†ENGEL PÁL
FINTA ISTVÁN
†GLASER LAJOS
GÓRA ZOLTÁN
GYŐRI FERENC
HAJDÚ ZOLTÁN
HALMAI PÉTER
HARDI TAMÁS
†HARKAI IMRE
H. KÉRDŐ KATALIN
HONVÁRI JÁNOS
HORVÁTH FRIDERIKA
HUBAI LÁSZLÓ
JANKÓ ANNAMÁRIA
JUHÁSZ DEZSÓ
KITANICS MÁTÉ
†KNEZSA ISTVÁN
KOCSIS KÁROLY
KÓKAI SÁNDOR
KOMORÓCZY BALÁZS
KÓSA LÁSZLÓ
KOVÁCS ZOLTÁN
KOVALCSIK TAMÁS
†KRESZ MÁRIA
KRISKA OLIVÉR
KULCSÁR GABRIELLA
KVECK PÉTER
†MARTIN GYÖRGY
MARTON TIBOR
MASEK ZSÓFIA

MÁTYÁS SZABOLCS
MORVAI TÜNDE
†NAGY IVÁN
ÖRDÖG ISTVÁN
PÁLNÉ KOVÁCS ILONA
PÁL VIKTOR
PAP JÓZSEF
PAP NORBERT
REMÉNYI PÉTER
SOMLYÓDYNÉ PFEIL EDIT
SOÓS ESZTER
SZABÓ TAMÁS
SZÓKE BÉLA MIKLÓS
TÁTRAI PATRIK
TEKNŐS LÁSZLÓ
TINER TIBOR
TÖRÖK ZSOLT GYŐZŐ
UJVÁRY GÁBOR
VADÁL ILDIKÓ
VÁNDOR ANDRÁSNÉ
VÁRKONYI LÁSZLÓ
ZAGYI NÁNDOR

<i>Térkép- és ábraserzők</i>
†BARABÁS JENŐ
BÁRTH M. JÁNOS
BENEDEK JÓZSEF
BERTUS ZOLTÁN
BICZÓ KRISZTINA
BOLLÓK ÁDÁM
BOROS LAJOS
BORSOS BALÁZS
BUGA LÁSZLÓ
B. TÓTH ÁGNES

CSÜLLÖG GÁBOR
DEMETER GÁBOR
†DOMANOVSKY GYÖRGY
†ENGEL PÁL
FINTA ISTVÁN
†GLASER LAJOS
GÓRA ZOLTÁN
GYŐRI FERENC
HAJDÚ ZOLTÁN
HALMAI PÉTER
HARDI TAMÁS
†HARKAI IMRE
H. KÉRDŐ KATALIN
HONVÁRI JÁNOS
HORVÁTH FRIDERIKA
HUBAI LÁSZLÓ
JANKÓ ANNAMÁRIA
JUHÁSZ DEZSÓ
KITANICS MÁTÉ
†KNEZSA ISTVÁN
KOCSIS KÁROLY
KÓKAI SÁNDOR
KOMORÓCZY BALÁZS
KÓSA LÁSZLÓ
KOVÁCS ZOLTÁN
KOVALCSIK TAMÁS
†KRESZ MÁRIA
KRISKA OLIVÉR
KULCSÁR GABRIELLA
KVECK PÉTER
†MARTIN GYÖRGY
MARTON TIBOR
MASEK ZSÓFIA

MÁTYÁS SZABOLCS
MORVAI TÜNDE
†NAGY IVÁN
ÖRDÖG ISTVÁN
PÁLNÉ KOVÁCS ILONA
PÁL VIKTOR
PAP JÓZSEF
PAP NORBERT
REMÉNYI PÉTER
SOMLYÓDYNÉ PFEIL EDIT
SOÓS ESZTER
SZABÓ TAMÁS
SZÓKE BÉLA MIKLÓS
TÁTRAI PATRIK
TEKNŐS LÁSZLÓ
TINER TIBOR
TÖRÖK ZSOLT GYŐZŐ
UJVÁRY GÁBOR
VADÁL ILDIKÓ
VÁNDOR ANDRÁSNÉ
VÁRKONYI LÁSZLÓ
ZAGYI NÁNDOR